मिति यावत् । आ०त० । अधिकं गायत्रीशब्दे द्रष्टव्यम् । ६युगसन्धिकाले ७नदीभेदे मेदि० । ८ब्रह्मणपत्नीभेदे स्त्री । ९चिन्तायां १०संध्रवे ११सीमायां १२सन्धाने १३पुष्पभेदे हेमच० "चत्वार्याहुः सहस्राणि वर्षाणान्तु कृतं युगम् । तस्य तावच्छती सन्ध्या सन्ध्यांशश्च तथाविधः । इतरेषु ससन्ध्येषु ससन्ध्यांशेषु च त्रिषु । एकापायेन वर्त्तन्ते सहस्राणि शतानि च" मनुः । चत्वार्याहुरिति चत्वारि वर्षसहस्राणि कृतयुगं कालं मन्वादयो वदन्ति । तस्य तावदर्थशतानि सन्ध्या सन्ध्यांशश्च भवति युगस्य पूर्वा सन्ध्या उत्तरश्च सन्ध्यांशः । तदुक्तं विष्णुपुराणे "ततप्रमाणैः शतै सन्ध्या पूर्वा तत्राभिधीयते । सन्ध्यांशकश्च तत्तुल्यो युगस्यानन्तरो हि यः । सन्ध्यासन्ध्यांशयोरन्तर्यः कालो मुनिसत्तम ! । युगाख्यो स तु विज्ञेयः कृतत्रेताद्वि[illegible]कः" एकापायेनेति । त्रीणि सहस्राणि त्रेतायुगं त्रीणि शतानि तस्य सन्ध्या सन्ध्यांशश्च द्वे सहस्रे द्वापरयुगं द्वे शते तस्य सन्ध्या सन्ध्यांशश्च ; एकसहस्रं कलियुगमेकशतं तस्य सन्ध्या सन्ध्यांशश्च भवतीत्यर्थः ।

१४प्रबोधसमसादयोः सन्धिभवे स्वप्ने "सन्ध्ये स्वाष्टराह्नि" शा०सू० "सन्ध्यमिति स्वप्नस्थानमाचष्टे वेदे प्रयोगदर्शनात् 'सन्ध्यं तृतीयं स्वप्नस्थानम्' द्वयोर्लोकस्थानयोः प्रबोधसमसादस्थानयोः सन्धौ भवतीति सन्ध्यम्" भा० । "तस्मात् सन्ध्ये स्थाने तिष्ठन्ते उभे स्थाने पश्यति इदञ्च परलोकस्थानञ्च" रत्नप्र० श्रुतिः समूर्णैः सर्वेन्द्रियोपसंहारादेतल्लोकानुभवे सति वासनामात्रेण इमं लोकं स्मरतः कर्मप्रयात् हृदयं मानसं परलोकस्फूर्तिरूपः स्वप्नो भवति सोऽयं लोकद्वयसन्धौ भवतीति सन्ध्यः स्वप्नः" रत्नप्र० ।

सन्ध्यांश पु० सन्ध्या ततप्रमाणः सन्ध्ययुगादेरंश । सन्ध्ययुगादेरंशभेदे ततप्रमाणम् सन्ध्याशब्दे मनूक्तम् द्रष्टव्यम् "सन्ध्यासन्ध्यांशसंहितं विज्ञेयं तच्च चतुर्युग"मिति मनुः ।

सन्ध्याचल पु० "सन्ध्यां वशिष्ठः कृतवान् तत्र ब्रह्मादयः सुरः । ततः सन्ध्याचलं नाम तस्य गायन्ति देवताः" कालिकापु० ५० अ० निरुक्ते पर्वतभेदे ।

सन्ध्यानाटिन् सन्ध्यायां नटति नट-णिनि । १शिवे त्रिका० ।

सन्ध्यापुष्पी स्त्री सन्ध्याया पुष्पमस्याः ङीष् । जातिद्रुमे राजनि० ।

सन्ध्याबल पु० स्त्री० सन्ध्याया सन्ध्योपलक्षिते रात्रिकाले बलं यस्य । रात्रौ बलयुक्ते राक्षसे त्रिका० स्त्रियां ङीप् ।

सन्ध्याभ्र त्रि० सन्ध्याकालीनमभ्रमिव । १सुवर्णगैरिके राजनि० । २सन्ध्याकालीनमेघे च ।

सन्ध्याराग पु० सन्ध्याया इव रागोऽस्य । १सिन्दूरे राजनि० । ६त० । सन्ध्याकालीने २रक्तवर्णे च ।

सन्ध्याराम पु० सन्ध्यायां तदाख्यभार्यायां रमते रमसंज्ञायां कर्त्तरि घञ् । चतुर्मुखे ब्रह्मणि शब्दमा० ।

सन्न पु० सीदति सद-क्त । १प्रियालवृक्षे भरतः । २अवसन्ने त्रि० स्वार्थे क । खर्वे भरतः । [२खर्ववृक्षे च ।

सन्नकद्रु पु० सन्न एव सन्नकः कर्म० । १प्रियालवृक्षे अमरः ।

सन्नत त्रि० सम्+नम-क्त । १प्रणते २ध्वनियुते च ।

सन्नति स्त्री सम्+नम-क्तिन् । १प्रणामे २ध्वनौ मेदि० । ३नम्रतायाञ्च । ४स्तोमभेदे ग च अथ० ४।३९। एकादिभिरष्टाभिर्मन्त्रैर्विधेय । तैत्तिरीयब्रा० ३।८।१८।५ विहितश्च ।

सन्नद्ध त्रि० सम्+नह-क्त । १कृतसन्नाहे कृतवर्मणि २व्यूहरचनयावस्थिते सैन्यादौ मेदि० । ३आततायिनि रावसु ४मन्त्रादियुक्ते शब्दर० ।

सन्नय पु० सम्+नी-अच् । १समूहे २पृष्ठस्थिते-बले च अमरः

सन्नहन न० सम्+नह-ल्युट् । १वर्मपरिधाने २उद्योगे ३व्यवबन्धने च । [हेमच० । भावे घञ् । संनद्धने ।

सन्नाह पु० सन्नह्यते सम्+नह-कर्मणि घञ् (साँजोया वर्मेण

सन्नाह्य पु० सम+नह-ण्यत् । समरोचिते गजे हेमच० ।

सन्निकर्ष पु० सम्+नि-कृष-घञ् । १सान्निध्ये हेमच० "सद्वृत्तसन्निकर्षो हि लक्षणार्थमपि प्रयतेतेति पुराणम्" न्यायसूत्रे २विषयेन्द्रियसम्बन्धे ज्ञानलक्षणसामान्यलक्षणयोगजधर्मविशेषात्मके ३अलौकिकप्रत्यक्षसाधने उपायभेदे च । "इन्द्रियार्थसन्निकर्षोत्पन्नं ज्ञानं प्रत्यक्षम्" गौ० सू० । सन्निकर्षो द्विविधः लौकिकालौकिकभेदात् लौकिकोऽपि षड्विधः अलौकिकस्तु त्रिविधः यथोक्तं भाषापरिच्छेदे "सन्निकर्षः षड्विधो हेतुरिन्द्रियं करणं मतम् । विषयेन्द्रियसम्बन्धो व्यापारः सोऽपि षड्विधः । द्रव्यगुणसंयोगात्१ संयुक्तसमवायतः२। द्रव्येषु समवेतानां, तथा तत्समवायतः३। तत्रापि समवेतानां, शब्दस्य समवायतः४। तद्वृत्तीनां समवेतसमवायेन५ तु सद्भः । विशेषणतया६ तद्वतां भावानां ग्रहो भवेत् । यदि स्यादुपलब्धेस्तत्रैवं यत्र प्रसज्यते । प्रत्यक्षं समवायस्य विशेषणतया भवेत् । अलौकिकः सन्निकर्षस्त्रिविधः परिकीर्त्तितः । सामान्यलक्षणा१ज्ञानलक्षणा२योगजश्चेति" भाषा० "यद्यपि विशेषणता नानाविधा तथाहि भूतलादौ घटाभावः